

Kommunal- og regionaldepartementet

Postboks 8112 Dep.
0032 Oslo

Dato 31.08.2006
Saksbehandler..... Linda Karin Storjord
Telefon direkte..... 75 55 50 15
Deres ref.: .....
Løpenr.: 46608/2006
Saksnr./vår ref.:..... 2006/4702
Arkivkode:..... 064

Høring - rapport om "elektronisk stemmegivning - utfordringer og muligheter"

Formannskapet behandlet ovennevnte sak i møte den 23.08.06 og fattet følgende vedtak:
"Bodø kommune slutter seg til arbeidsgruppens konklusjoner i "Høring – rapport H2185 Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter."

Med hilsen

Linda Karin Storjord
Formannsskapssekretær

Vedlegg: saksfremlegg

Saksnummer	Utvalg	Møtedato
	Formannskapet	

Høring - rapport om "elektronisk stemmegivning - utfordringer og muligheter"

Sammendrag

Kommunal- og regionaldepartementet satte i juni 2004 ned en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å vurdere om, og eventuelt hvordan det bør innføres muligheter for å avgi stemme elektronisk ved politiske valg. Arbeidsgruppen overleverte sin utredning i rapporten "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" 8. februar 2006. Departementet har i brev datert 13.03.06 sendt rapporten på høring, med høringsfrist 30.09.06.

Gjennomføring av elektronisk stemmegivning medfører at det må tas stilling til en del prinsipielle spørsmål av demokratisk, juridisk, teknisk og administrativ karakter. En viktig dimensjon ved elektronisk stemmegivning er *hvor* stemmegivningen skal foregå: i valglokalet under oppsyn av valgfunksjonær (kontrollerte omgivelser) eller et sted der ingen kan kontrollere hvordan avstemningen skjer (i ukontrollerte omgivelser). Videre er *tidspunkt* for stemmegivningen en skillelinje som inndeles i forhåndsstemmegivning (fase 1) og valgting (fase 2).

I korte trekk så er arbeidsgruppens anbefalinger at elektronisk stemmegivning på nåværende tidspunkt ikke er aktuelt. I ukontrollerte omgivelser (f.eks hjemme) er det heller ikke aktuelt på nåværende tidspunkt på grunn av usikker teknologi, men på sikt så kan dette gjennomføres da dette vil gjøre tilgjengeligheten bedre, samt kostnadene ved valggjennomføringen vil reduseres. Inntil at elektronisk stemmegivning kan gjennomføres så anbefales det systematiske, trinnvise forsøk og kun et supplement til ordinær stemmegivning.

Saksopplysninger

På mandat gitt av Kommunal- og regionaldepartementet har en arbeidsgruppe fremlagt "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" 8. februar 2006. Denne rapporten er nå sendt på høring. I rapporten diskuterer arbeidsgruppen *om* det bør innføres elektronisk stemmegivning i Norge, og eventuelt *hvordan* dette bør gjøres. Resultatet presenteres ut fra demokratiske prinsipper og legitimitet, juridiske hensyn, økonomisk-administrative hensyn, teknologiske utfordringer og mulige løsninger, kontroll og godkjenning, langsiktige mål og offensiv satsing og sentralt ansvar og godkjenningsordning. Dimensjonene rundt elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser (i valglokalet for eksempel) eller i ukontrollerte omgivelser (hjemme for eksempel), fase 1 (forhåndsstemmegivning) eller fase 2 (valgting) og tradisjonell papirstemmegivning eller elektronisk stemmegivning er gjennomgående i presentasjonen.

Demokratiske prinsipper og legitimitet

Prinsippet om hemmelige valg er særlig vanskelig å ivareta i forbindelse med stemmegivning – elektronisk eller pr. brev – utenfor valglokalene. Det å tillate elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser på valgdagen (fase 2), kommer klart i strid med prinsippet om å gi alle velgere mulighet for hemmelig stemmegivning. Arbeidsgruppen legger derfor følgende premisser til grunn for tilfredsstillende tekniske løsninger: 1) Valg skal fortsatt gjennomføres i to faser, med en periode for forhåndsstemmegivning og et valgting, 2) Elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser er kun aktuelt i perioden for forhåndsstemmegivning.

Arbeidsgruppen peker på at velgere selvsagt kan være utsatt for utilbørlig påvirkning også om stemmegivningen foregår i ukontrollerte omgivelser i fase 1. Likedan utgjør kjøp og salg av stemmer et mulig faremoment. For å møte problemer av denne typen, foreslås et system med en *angremulighet* for velgere som stemmer elektronisk i fase 1. Det vil være den sist avgitte stemmen som vil være tellende, de øvrige forkastes.

Juridiske hensyn

Arbeidsgruppen har vurdert både nasjonal og internasjonal lovgivning som har betydning for elektronisk stemmegivning, og hvilke krav som må settes til et regelverk for slik stemmegivning. Spesielt viktig er Europarådets anbefaling om standarder for elektronisk stemmegivning. I følge dagens lovgivning er elektronisk stemmegivning ikke tillatt, den er basert på at velgerne skal benytte papirstemmesedler. Dersom det innføres muligheter til å stemme elektronisk, må valglovgivningen derfor endres. Inntil slik endring eventuelt finner sted, vil det imidlertid være anledning til å gjennomføre forsøk der det utformes midlertidige regler for spesifikke forsøk i forskrift.

Økonomisk-administrative hensyn

Det brukes i dag brukes store ressurser på å gjennomføre valg i Norge. Fra kommunenes side må det være en forutsetning at bruk av moderne teknologi reduserer ressursbehovet og ikke øker det. Elektronisk stemmegivning vil ha en rekke administrative fordeler både ved at presisjonen på valgoppgjøret bedres og at de endelige resultatene vil foreligge raskere. Elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser, vil utløse økte kostnader. Det er først ved elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser at man på sikt kan forvente å oppnå økonomiske besparelser. Forsøksvirksomheten vil innebære at den administrative gjennomføringen kompliseres og at ressursbruken øker fordi man må tilby elektroniske løsninger i tillegg til ordinær valg gjennomføring. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at forsøksvirksomheten ikke bare må styres fra sentralt hold, men at den også forutsetter statlig finansiering.

Teknologiske utfordringer og mulige løsninger

Teknologisk er det to hovedutfordringer i forbindelse med elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser: dels å vite hvem velgeren er, og dels å kunne registrere, overføre og telle velgerens stemme på en sikker måte. Identifisering og autentisering av velgeren kan gjøres enten ved hjelp av noe velgeren *har* (for eksempel et smartkort), noe velgeren *vet* (for eksempel en PIN-kode), eller noe velgeren *er* (dvs. en fysisk egenskap ved velgeren som kan avleses, som fingeravtrykk eller retinamønster). Når det gjelder registrering og overføring av velgerens stemme gir ikke dagens teknologi brukt i ukontrollerte omgivelser tilstrekkelig sikkerhet, men det er grunn til å tro at det vil komme sikre løsninger på markedet etter hvert. Arbeidsgruppen foreslår at elektroniske stemmer avgitt i ukontrollerte omgivelser skal kunne trekkes tilbake, enten ved ny elektronisk stemme eller ved stemmegivning på valgtinget.

Kontroll og godkjenning

For å sikre at de tekniske løsningene i et system for elektronisk stemmegivning er trygge, og at velgerne har tillit til systemet, anbefaler arbeidsgruppen at en uavhengig instans, skal kontrollere at systemene er i orden og at de nødvendige forholdsregler med hensyn til sikkerhet er tatt hos leverandørene. Dette bør også gjennomføres en forhåndsgodkjenning av prosedyrer og rutiner leverandører av valgløsninger skal følge for å sikre valgløsningen. Ansvarlig for å godkjenne leverandørene er akkrediterte sertifiseringsorganer. Valgmyndighetene skal *kun* anvende leverandører som er godkjent/sertifisert på de kritiske delene av løsningen for elektroniske valg. Viktig i denne sammenhengen er det å legge merke til at denne løsningen vil medføre en delvis overgang fra lekmannskontroll til profesjonell kontroll.

Langsiktig mål og offensiv satsing

Dersom man iverksetter elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser, er det en ufravikelig forutsetning at det legges til grunn strenge krav til sikkerhet, og at det skjer på en måte som ikke svekker velgernes tillit til systemet. Rapporten anbefaler derfor ikke elektronisk stemmegivning i fullskala nå, men at det må være en langsiktig målsetting heller. Som vi vet så tas IKT i bruk på stadig flere områder og det kan derfor ventes at det oppstår et betydelig press på innføre elektronisk stemmegivning. Arbeidsgruppen anser det derfor som veldig viktig å snarest mulig å igangsette planmessige forsøk og systematiske evalueringer. Forsøkene vil blant annet bidra med utprøving av tekniske løsninger og bygging av tillit til elektronisk stemmegivning blant velgerne.

Sentralt ansvar og godkjenningsordninger

Før man setter i gang forsøk med elektronisk stemmegivning, bør det etableres en egen prosjektgruppe som har et overordnet ansvar for planlegging, gjennomføring og evaluering av forsøksvirksomheten. Det må også etableres et sentralt godkjenningsregime for kravspesifikasjoner, inkludert overvåking, kontroll og gjennomføring. Det gjelder godkjenning av virksomheter som skal gjennomføre sertifisering, godkjenning av prosedyrer og rutiner hos leverandørene og godkjenning av teknisk utstyr og løsninger. Innføres elektronisk stemmegivning som en ordinær del av valget, peker arbeidsgruppen på at en del av prosjektgruppens oppgaver vil ha en langsiktig og til dels varig karakter.

Vurderinger

Rådmannen anbefaler at formannskapet tilslutter seg arbeidsgruppens anbefalinger og konklusjoner. Bodø kommune ser imidlertid viktigheten av at planmessig forsøksvirksomhet kommer i gang, slik at man kan høste erfaringer med elektronisk stemmegivning. Arbeidsgruppens anbefalinger med hensyn til statens ansvar for planlegging, gjennomføring og evaluering støttes. Dersom Bodø kommune skulle vurdere å delta i forsøksvirksomhet så vil dette fremlegges for valgstyret først, og det vil være en forutsetning at staten dekker i sin helhet merutgifter.

Forslag til vedtak

Bodø kommune slutter seg til arbeidsgruppens konklusjoner i "Høring – rapport H2185 Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter".

Trykte vedlegg:

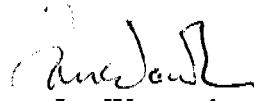
Arbeidsgruppen anbefalinger s. 11-16

Uttrykte vedlegg:

Hele høringsnotatet kan leses på <http://odin.dep.no/krd/norsk/dok/hoeringer>

Svein Blix
rådmann

Jan Wasmuth
service- og informasjonssjef

Saksbehandler: Linda Karin Storjord